

Євпак Ю.В., магістрант
Науковий керівник – Городиський М.П., к.е.н., доцент
Державний університет «Житомирська політехніка»

ТУРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ

Із посиленням в Україні євроінтеграційних процесів спостерігається позитивна динаміка кількості туристичних підприємств та обсягів туристичних потоків, адже держава має вигідне геополітичне розташування, володіє значним туристично-рекреаційним потенціалом. Разом з тим, сучасний стану туристичної галузі України важко назвати навіть задовільним, оскільки на ринку туристичних послуг серед європейських країн Україна займає останні місця. Головною причиною такої ситуації є невідповідність ціни та якості туристичних послуг.

Визначення основних напрямів підвищення якості обслуговування туристів і зниження вартості туристичного продукту неможливе без ефективного управління діяльністю туристичних підприємств, що вимагає відповідного інформаційного забезпечення. Такими чином, особливої уваги потребують питання визначення впливу галузевих особливостей на порядок організації та методики бухгалтерського обліку туристичної діяльності суб'єктів господарювання.

Туристичній індустрії притаманні досить специфічні риси. По-перше, особливістю туристичної індустрії є нерозривність процесу виробництва та споживання. На відміну від звичайних споживчих товарів, які постачаються до місця перебування (помешкання) споживача, основні туристичні послуги надаються там, де знаходяться об'єкти інтересу туристів (туристичні об'єкти), що викликає необхідність подорожей з метою таких послуг. Друга особливість туристичного споживання пов'язана з ринковим середовищем туристичного бізнесу, яке має особливий, часто культово-інтелектуальний характер, хоча туристичний ринок включає і придбання матеріальних предметів споживання, у тому числі товарів культової і культурологічної спрямованості, що відображають історичну, національну, соціологічну та іншу специфіку місця відвідування туристів. Третя особливість туристичного споживання пов'язана з тим, що надання туристичних послуг обумовлене договором купівлі-продажу конкретного туру. За таким договором одна сторона (туроператор, турагент) за узгоджену плату зобов'язується забезпечити надання замовленого іншою стороною (туристом) комплексу туристичних послуг, тобто туристичного продукту. Четверта особливість споживання турпродукту (послуг) пов'язана із зовнішніми ефектами для туристичного ринку. Суть цих ефектів полягає в тому, що виробництво, формування, реалізація та споживання туристичних послуг утворюють зовнішні вигоди для туристичного бізнесу різного рівня і спрямованості. Однак зовнішні ефекти, що створюються туризмом, можуть бути позитивними й негативними. Позитивні ефекти – це доходи не туристичних суб'єктів підприємництва, пов'язані зі збільшенням реалізації товарів і послуг, що не входять до туристичного продукту; збільшення кількості робочих місць і скорочення безробіття; зростання державних доходів за рахунок одержуваних податків і мита від туристичної діяльності. До негативних впливів туризму відносяться: забруднення зовнішнього середовища, нанесення збитків живій природі і погіршення екології в цілому.

Також важливою особливістю туристичного продукту є те, що багато його складових не можуть накопичуватись і зберігатись для наступного споживання. Це стосується, наприклад, непроданого місця в готелі, каюті на круїзному кораблі, автобусі, поїзді. Якщо продаж не відбувся, це означає, що туристична послуга пропала для її володаря. Ось чому застосовуються знижки або інші пільги при реалізації квитків в останні хвилини перед відправленням транспорту.

Суттєвий зв'язок туристичних підприємств із різними закладами харчування та розміщення робить їх залежними та зумовлює неможливість окремого функціонування. Також якість туристичних послуг буде значною мірою залежати від обслуговуючого персоналу таких закладів.

Крім того, специфіка організації туристичної діяльності безпосередньо залежить від поділу туристичних підприємств на туроператорів та тур агентів, який відбувається за обсягами та характером діяльності таких підприємств. Туроператори є виробниками туристичного продукту, вони формують тури, розробляючи маршрути, замовляють різного роду туристичні послуги у їх безпосередніх виробників – готельних підприємств, транспортних організацій, підприємств харчування, закладів культури, екскурсійних бюро тощо. Туроператор найчастіше є оптовим продавцем, реалізуючи свої путівки за допомогою турагента на підставі договорів (агентських угод) або самостійно. Тобто, туристичні агенти самостійно не виробляють туристичний продукт, а виступають як посередники, між туристичними операторами та туристами.

Найбільш вагомий вплив на побудову системи бухгалтерського обліку та звітності здійснюють такі дві ознаки, як вид діяльності та відношення до створеного туристичного продукту. Туристичний оператор може формувати туристичний продукт і самостійно його реалізовувати, а туристичний агент лише придбає готовий турпродукт у туристичного оператора, тому в бухгалтерському обліку у туроператора будуть наявні операції пов'язані з формуванням собівартості туристичного продукту (здійснення оплати за послуги розміщення, харчування, перевезення), а у туристичного агента – в обліку лише операції з придбання туристичного продукту у туроператора. При цьому, дохід у туристичного оператора формується як різниця між отриманими доходами, в сумі коштів, отриманих від туриста та понесеними витратами. Туристичний агент визнає власний дохід як різницю між отриманою сумою коштів від туриста та сумою сплаченою туроператору (ця різниця і є його комісійною винагородою). Крім того, за українським законодавством турагент може бути як фізичною, так і юридичною особою, а туристичний оператор – лише юридичною особою. Дана умова зумовлює такі обставини, що туристичний оператор створює бухгалтерську службу, або хоча б вводить до штату 1 працівника бухгалтерії, тоді як, туристичний агент (фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності) найчастіше веде облік самостійно.

Зазначені особливості мають безпосередній вплив не лише на процес організації туристичної діяльності, а й на побудову системи бухгалтерського обліку та інтегрованої звітності.